

УДРУЖЕЊЕ ЗА МЕЂУНАРОДНО КРИВИЧНО ПРАВО

ЗБОРНИК РАДОВА СА МЕЂУНАРОДНЕ НАУЧНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ

**„МЕЂУНАРОДНО КРИВИЧНО
ПРАВО НА ПРЕКРЕТНИЦИ
– РЕФОРМА КРИВИЧНОГ
ЗАКОНОДАВСТВА РЕПУБЛИКЕ
СРБИЈЕ“**

Том 2 (vol. 2) – радови на српском језику

Палић, 12–15. јун 2026. године

„МЕЂУНАРОДНО КРИВИЧНО ПРАВО НА ПРЕКРЕТНИЦИ – РЕФОРМА КРИВИЧНОГ ЗАКОНОДАВСТВА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ“

- Издавач:** Удружење за међународно кривично право
- За Издавача:** проф. др Миленко Крећа, председник Удружења за међународно кривично право
асист. Алекса Шкундрић, секретар Удружења за међународно кривично право
- Уредници:** проф. др Милан Шкулић, редовни професор Универзитета у Београду – Правног факултета
доц. др Ивана Миљуш, доценткиња Универзитета у Београду – Правног факултета
асист. Алекса Шкундрић, асистент Универзитета у Београду – Правног факултета
- Рецензенти:** Академик проф. др Владо Камбовски, Северна Македонија, редовни професор Правног факултета Универзитета у Скопљу у пензији
проф. др Станко Бејатовић, Србија, редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу у пензији
проф. др Вид Јакулин, Словенија, редовни професор Правног факултета Универзитета у Љубљани у пензији
проф. др Татјана Бугарски, Србија, редовна професорка Правног факултета Универзитета у Новом Саду
проф. др Вања Бајовић, Србија, ванредна професорка Универзитета у Београду – Правног факултета
проф. др Александар Гајић, Србија, ванредни професор Универзитета у Београду – Правног факултета

Програмски одбор: проф. др Алан Френсис Татам, професор Правног факултета Универзитета Сан Пабло – ЦЕУ, Мадрид (Шпанија), проф. др Санџив П. Сани, професор, оснивач и генерални директор Сумона Института за бихејвиоралне науке, Њу Делхи (Индија), проф. др Моника Сани, истраживачица на Џиндал глобалној правној школи О. П. Џиндал глобалног универзитета, Сонепат (Индија), проф. др Барбара Јануш-Пол, професорка Правног факултета факултета за право и администрацију Адам Мицкијевич Универзитета у Познању (Пољска), проф. др Елена Дијаз Галан, редовна професорка Универзитета Краљ Хуан Карлос, Мадрид (Шпанија), проф. др Харолд Бертог Тријана, професор Универзитета де ла Емпреса, Мадрид (Шпанија), проф. др Игор Вулетић, редовни професор Правног факултета Свеучилишта Јосипа Јураја Штросмајера у Осиеку (Хрватска), проф. др Коку Маријус Менсах, доцент Правног факултета Универзитета у Марибору (Словенија), проф. др Жан Батист Букуру, доцент Будумбура Међународног универзитета у Бурундију (Бурунди), проф. др Јанош Еде Силађи, стратешки директор Централноевропске академије (ЦЕА), Будимпешта (Мађарска), проф. др Милош Бабић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бањој Луци у пензији (Босна и Херцеговина – Република Српска), проф. др Иванка Марковић, редовна професорка Правног факултета у Бањој Луци (Босна и Херцеговина – Република Српска), проф. др Вилдана Плех, ванредна професорка Правног факултета Универзитета у Сарајеву (Босна и Херцеговина – Федерација Босне и Херцеговине), проф. др Гордана Лажетић, редовна професорка Правног факултета “Iustinianus Primus” Универзитета Св. Кирил и Методиј, Скопље (Северна Македонија), проф. др Миљана Буха, ванредна професорка Правног факултета Универзитета у Бањој Луци (Босна и Херцеговина – Република Српска), доц. др Јелена Ђуришић, доценткиња УДГ, Подгорица (Црна Гора), проф. др Бранко Ракић, редовни професор Универзитета у Београду – Правног факултета, проф. др Владан Петров, редовни професор Универзитета у Београду – Правног факултета и председник Уставног суда Републике Србије, проф. др Бојан Милисављевић, редовни професор и декан Универзитета у Београду – Правног факултета, Срђан Павличић, директор Правосудне академије, проф. др Божидар Бановић, редовни професор Универзитета у Београду – Факултета безбедности, др Ивана Стевановић, директорка Института за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, проф. др Бранислав Ристиновић, редовни професор Правног факултета Универзитета у Новом Саду, др Горан Илић, јавни тужилац Врховног јавног тужилаштва, проф. др Александра Илић, ванредна професорка Универзитета у Београду – Факултета безбедности, проф. др Наталија Лукић, ванредна професорка Универзитета у Београду – Правног факултета, проф. др Иван Ђокић, ванредни професор Универзитета у Београду – Правног факултета, Тома Фила, адвокат, Горан Петронијевић, адвокат, др Вељко Делибашић, адвокат, Драгомир Милојевић, председник Врховног касационог суда у пензији, Владимир Пријовић, председник АК Београда

Организациони одбор: проф. др Милан Шкулић, редовни професор Универзитета у Београду – Правног факултета (председник Организационог одбора), доц. др Ивана Миљуш, доценткиња Универзитета у Београду – Правног факултета, мр Томислав Стојковић, адвокат и бивши судија Уставног суда Републике Србије, Мирослав Бојић, адвокат, асист. др Ивана Радисављевић, асистенткиња Универзитета у Београду – Правног факултета, асист. др Оливера Шево Гребенар, асистенткиња Правног факултета Универзитета у Бањој Луци, Анђелија Стевановић, истраживачица Сарадница Института друштвених наука, Београд, асист. Алекса Шкундрић, асистент Универзитета у Београду – Правног факултета

Припрему и објављивање овог Зборника подржало је Министарство науке, технолошког развоја и иновација Републике Србије.

Ставови изнети у објављеним радовима не изражавају нужно ставове уредника и издавача зборника. Аутори преузимају правну и моралну одговорност за идеје изнете у својим радовима. Издавач неће сносити никакву одговорност у случају испостављања било каквих захтева за накнаду штете.

Сви радови садржани у овом зборнику објављени су под СС-ВУ лиценцом

ПРЕТПОСТАВКА НЕВИНОСТИ ИЗМЕЂУ НОРМАТИВНОГ ОКВИРА И СУДСКЕ ПРАКСЕ

Апстракт: Претпоставка невиности представља једну од основних тековина владавине права и значајну процесну гаранцију у кривичном поступку. Полазећи од њеног значаја за обезбеђивање правичног суђења, циљ рада је испитивање односа између нормативног оквира претпоставке невиности и њене примене у судској пракси, са посебним освртом на стандарде Европског суда за људска права. У раду се, применом историјско-правног, догматско-нормативног и уредно-правног метода, разматрају теоријска схватања појма и правне природе претпоставке невиности, и сагледавају међународни и национални нормативни оквир, са акцентом на кривичноправне и грађанскоправне механизме њене заштите у Републици Србији. Посебна пажња посвећена је критичком испитивању стандарда и праксе Европског суда за људска права, са освртом на обавезу посматрања без предрасуда и предубеђења о кривици окривљеног, терет доказивања који лежи на тужиоцу и начело *in dubio pro reo*. Аутор полази од хипотезе да, иако је претпоставка невиности јасно нормативно дефинисана, у пракси постоје одређена одступања, те се указује на потребу унапређења механизма њене заштите и доследније примене стандарда Европског суда за људска права.

Кључне речи: претпоставка невиности, нормативни оквир, судска пракса, кривични поступак, Европски суд за људска права

* Истраживач приправник, Институт за криминолошка и социолошка истраживања у Београду; студент друге године докторских академских студија на Правном факултету Универзитета у Београду. E-mail: masa.markovic@yahoo.com. ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7269-629X>.

** Овај рад представља измењен семинарски рад на тему „Претпоставка невиности окривљеног у кривичном поступку“ који је одбрањен у школској 2025/2026. години на Правном факултету Универзитета у Београду.

1. УВОД

Претпоставка невиности, као једна од основних гаранција заштите процесних права окривљеног, подразумева да се лице, све до доношења правноснажне осуђујуће пресуде, сматра невиним. Управо због такве своје улоге, претпоставка невиности представља предмет континуираног интересовања како правне науке, тако и судске праксе. Узимајући у обзир њену актуелност, уочава се постојање бројних теоријских схватања о њеном појму и правној природи, као и различитих нормативних приступа и стандарда поступања у међународном и националном праву.

Имајући у виду наведено, предмет рада је испитивање претпоставке кроз призму односа нормативног оквира и судске праксе, са посебним освртом на стандарде Европског суда за људска права (у даљем тексту: ЕСЉП). У том смислу, циљ рада је утврђивање у којој мери постојећи правни механизми обезбеђују њену делотворну примену, као и указивање на евентуалне недостатке и могућности њиховог превазилажења и унапређења постојећег нормативног оквира.

У првом делу рада биће дат систематичан приказ теоријских схватања о појму и правној природи претпоставке невиности, уз разматрање различитих приступа који овај институт одређују као кривичнопроцесно начело, основно право окривљеног, процесну гаранцију, обориву правну претпоставку и процесни механизам за ослобађање окривљеног од терета доказивања сопствене невиности. У другом делу рада анализира се нормативни оквир претпоставке невиности, кроз приказ релевантних међународних и националних правних аката, са посебним освртом на кривичноправне и грађанскоправне механизме њене заштите у српском правном систему.

С обзиром на то да је након теоријског и нормативног дефинисања појма претпоставке невиности, потребно указати на њену (не)примену у свим фазама кривичног поступка, посебан сегмент рада представља анализа стандарда поступања и представљање праксе ЕСЉП. У том контексту, разматрају се питања забране прејудуцирања кривице, терета доказивања који лежи на тужиоцу, као и примене начела *in dubio pro reo*.

2. ПОЈАМ И ПРАВНА ПРИРОДА ПРЕТПОСТАВКЕ НЕВИНОСТИ

Претпоставка невиности почива на максими *quilibet praesumitur innocens, nisi probetur nocens*, према којој се свако лице сматра невиним док се његова кривица не утврди.¹ Као једна од најзначајнијих тековина правне државе и *conditio sine qua non* правичног суђења у модерном демократском друштву, претпоставка невиности представља сложен и општеприхваћен

1 С. Ненадић, *Претпоставка невиности са посебним освртом на праксу Европског суда за људска права*, Службени гласник, Београд, 2021, 21.

правни појам у европско-континенталном и англосаксонском правном систему.² Њена основна функција је да ограничења основних права окривљеног у току кривичног поступка буду сведена на разумну меру док се кривица тог лица не утврди, односно до доношења правноснажне осуђујуће пресуде.³ У том смислу, циљ овог института је и спречавање (ван)процесне стигматизације окривљеног пре пресуђења,⁴ као и обезбеђивање непристрасности суда током целокупног поступања у конкретном предмету.⁵

Иако се претпоставка невиности првенствено везује за окривљеног у кривичном поступку, пракса ЕСЈП указује на потребу њеног поштовања и у поступцима који, иако нису формално кривични ни по домаћем ни по међународном праву, садрже елементе проглашења кривице у кривично-правном смислу.⁶

Правна природа претпоставке невиности различито се тумачи у теорији. Према једном схватању, реч је о основном кривичнопроцесном начелу које непосредно дефинише положај окривљеног у кривичном поступку. Насупрот томе, поједини аутори сматрају да њена оборивост, односно могућност да се утврди супротно, онемогућава њено сврставање у ред основних начела, јер се та начела, по правилу, одликују апсолутним карактером.⁷ Са друге стране, истиче се становиште да сама оборивост не искључује правну природу претпоставке невиности као кривичнопроцесног начела, уколико су испуњени општи услови за његово постојање.⁸

Претпоставка невиности се сматра и једним од основних права окривљеног које му омогућава да се сматра невиним све док се у законом прописаном поступку не докаже супротно. За разлику од већине других права окривљеног, одрицање од овог права или његово некоришћење не производи правно дејство, јер чак и у случају када окривљени призна извршење

2 Ђ. Марјановић, „Повреда права на претпоставку невиности информацијама које су објављене на интернету“, *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 1/2023, 230.

3 И. Илић, „Право на претпоставку невиности окривљеног – између нормативног и стварног“, *Људска права између идеала и изазова садашњости* (ур. М. Крвавац), Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Косовска Митровица, 2016, 513.

4 С. Кнежевић, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2019, 170.

5 Т. Бугарски, „Претпоставка невиности – садржина, обим и дејство у кривичном поступку“, *Ревизија за криминологију и кривично право*, 1/2017, 54.

6 Реч је о, на пример, прекршајним, управним или парничним поступцима у којима оптужени захтева накнаду за незаконито лишење слободе. Вид. А. Јакшић, *Европска конвенција за заштити људских права и основних слобода: коментар*, Правни факултет Универзитета у Београду, Удружење правника Србије, Београд, 2006, 216.

7 З. Симић-Јекић, „Претпоставка невиности у Закону о кривичном поступку од 24. децембра 1976. године“, *Југословенска ревија за криминологију и кривично право*, 4/1977, 19.

8 Ђ. Лазин, „Садржина и правна природа претпоставке невиности“, *Анали Правног факултета у Београду*, 5-6/1981, 325.

кривичног дела, суд остаје дужан да је поштује претпоставку невиности све до правноснажности пресуде.⁹

У стручној литератури заступљено је и становиште да претпоставка невиности има карактер процесне гаранције која штити личност и достојанство окривљеног, отклања предрасуде и обезбеђује, макар и формално, његову равноправност са тужиоцем.¹⁰ Тако схваћена, не само што обезбеђује хумано поступање према окривљеном, већ и подстиче потпуно остваривање његових процесних права током кривичног поступка.

Још један од приступа дефинисању правне природе претпоставке невиности јесте правно-технички, у оквиру ког претпоставка невиности представља обориву правну презумпцију, будући да важи *a priori*, све док се супротно не утврди правноснажном судском одлуком. Будући да претпоставка невиности истовремено делује као процесни механизам за ослобађање окривљеног од терета доказивања сопствене невиности, терет доказивања евентуалне кривице пребацује се на овлашћеног тужиоца, односно на онога ко тврди супротно.¹¹

3. ФОРМУЛАЦИЈА ПРЕТПОСТАВКЕ НЕВИНОСТИ У МЕЂУНАРОДНОМ ПРАВУ

Претпоставка невиности први пут је дефинисана 1789. године, у чл. 9 Декларације о правима човека и грађанина,¹² у којем је прописано да се „сваки човек сматра невиним док не буде оглашен кривим“. Иако ова декларација, с обзиром на историјски контекст у којем је настала, нема обавезујући правни карактер из угла савременог међународног права, представља полазну тачку за формулисање претпоставке невиности у бројним касније усвојеним међународним и националним правним актима.

Слична формулација садржана је у Општој декларацији о људским правима,¹³ која представља први универзално прихваћен међународни документ који претпоставку невиности дефинише као једно од основних људских права.¹⁴ У чл. 11 ст. 1 ове декларације истиче се да „свако ко је оптужен за кривично дело има право да буде сматран невиним док се на

9 З. Жекић, Р. Данић, *Кривично процесно право*, Д.Т.А Траде, Београд, 2004, 123.

10 И. Илић, *op.cit.*, 515.

11 М. Шкулић, „Дејство претпоставке невиности као елемента правичног кривичног поступка“, *Правосуђе и медији* (ур. И. Стевановић, О. Павићевић), Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2017, 309.

12 *La Déclaration des droits de l'homme et du citoyen*, усвојена од стране Уставотворне скупштине Француске 26. августа 1789. године.

13 *Universal Declaration of Human Rights*, усвојена од стране Генералне скупштине Уједињених нација, резолуцијом 217 А (III) од 10. децембра 1948. године.

14 М. Симовић, В. Симовић, „Претпоставка невиности у међународном праву и праву Босне и Херцеговине“, *Изазови и ѡрсјективне развоја ѡравних сисѳема у XXI*

основу закона кривица не докаже на јавном суђењу на којем су му обезбеђене све гаранције потребне за његову одбрану“. Такође, идентична дефиниција претпоставке невиности део је Међународног пакта о грађанским и политичким правима,¹⁵ имајући у виду да је у чл. 14 ст. 2 прописано да „свако ко је оптужен за кривично дело има право да се сматра невиним док се његова кривица не докаже на основу закона“.

Уочава се и да се формулације претпоставке невиности, какве су већ анализирани у оквиру универзалних међународних аката, налазе и у другим регионалним правним инструментима, као што су чл. 8 ст. 2 Америчке конвенције о људским правима¹⁶ и чл. 7 ст. 1 тач. 6 Афричке повеље о људским правима,¹⁷ које прописују да „свако ко је оптужен за кривично дело има право да буде сматран невиним, све док се његова кривица не докаже у складу са законом“.

Европска конвенција за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: ЕКЉП),¹⁸ као основни правни инструмент Савета Европе у области људских права, у чл. 6 ст. 2 садржи исту дефиницију претпоставке невиности, прописујући да се „свако ко је оптужен за кривично дело сматра невиним док се не докаже његова кривица на основу закона“. С обзиром на то да је ова одредба део шире норме која уређује право на правично суђење, у теорији и пракси се сматра да претпоставка невиности чини једно од његових основних елемената. Са друге стране, ЕКЉП у чл. 10 прописује право на слободу изражавања, укључујући „слободу поседовања сопственог мишљења, примања и саопштавања информација и идеја без мешања јавне власти и без обзира на границе“. Ипак, како би се успоставила равнотежа између овог права и претпоставке невиности као дела права на правично суђење, односно „очувао ауторитет и непристрасност суда“, у чл. 10 ст. 2 ЕКЉП прописана је могућност његовог ограничења.¹⁹

На исти начин, Повеља о основним правима Европске уније 2010/С 83/02,²⁰ у чл. 48 ст. 1 прописује да „свако ко је оптужен сматра се невиним

вијеку (ур. Ж. Мирјанић), Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука, 2022, 488.

- 15 *International Conventant on Civil and Political Rights*, усвојена од стране Генералне скупштине Уједињених нација, резолуцијом 2200А (XXI) од 16. децембра 1966. године.
- 16 *American Convention on Human Rights*, усвојена од стране Организације америчких држава, 22. новембра 1969. године у Сан Хосеу.
- 17 *African Charter on Human and Peoples' Rights*, усвојена од стране Организације афричког јединства, 27. јуна 1981. године у Најробију.
- 18 *European Convention on Human Rights*, усвојена у оквиру Савета Европе, 4. новембра 1950. године у Риму.
- 19 М. Ковачевић, „Кривични поступак и извештавање у медијима“, *Култура йописа*, 28/2015, 332.
- 20 *Charter of Fundamental Rights of the European Union* 2010/С 83/02, усвојена од стране Европског парламента, Савета Европске уније и Европске комисије 12. децембра 2007. године.

док се не докаже његова кривица на основу закона“, док ст. 2 истог члана предвиђа да се сваком оптуженом мора обезбедити поштовање права на одбрану током трајања поступка.

Још детаљније процесне гаранције у погледу претпоставке невиности утврђене су Директивом (ЕУ) 2016/343 Европског парламента и Савета од 9. марта 2016. године о јачању одређених видова претпоставке невиности и права на присуство суђењу у кривичном поступку.²¹ Њена сврха, како је наглашено у тач. 9 Преамбуле јесте „јачање права на правично суђење у кривичном поступку утврђивањем заједничких минималних правила о одређеним видовима претпоставке невиности и права на присуство суђењу“. Поред основног правила о претпоставци невиности из чл. 3, према којем „државе чланице обезбеђују да се осумњичени или оптужени сматрају невинима док се не докаже кривица у складу са законом“, Директива садржи и одредбе које конкретизују обавезе држава чланица у погледу формулације јавних изјава, начина представљања окривљеног пред судом и у јавности, расподеле терета доказивања, као и процесних права окривљеног да се брани ћутањем и да не буде приморан да сам себе изложи кривичном гоњењу.²²

4. ФОРМУЛАЦИЈА ПРЕТПОСТАВКЕ НЕВИНОСТИ У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Претпоставка невиности представља уставну гаранцију, имајући у виду да је у чл. 34 ст. 3 Устава Републике Србије²³ предвиђено да се „свако сматра невиним за кривично дело док се његова кривица не утврди правноснажном одлуком суда“. Уочава се да је иста дефиниција садржана у чл. 3 ст. 1 Законика о кривичном поступку (у даљем тексту: ЗКП).²⁴ Такав начин формулисања прихваћен је новелом ЗКП из 2004. године, с обзиром на то да је претходно претпоставка била дефинисана као претпоставка некривице, те се узимало да „нико не може бити сматран кривим за кривично дело док не буде утврђено правноснажном одлуком надлежног суда“.²⁵

-
- 21 *Directive of the European Parliament and of the Council on the strengthening of certain aspects of the presumption of innocence and of the right to be present at the trial in criminal proceedings*, усвојена од стране Европског парламента и Савета Европске уније 9. марта 2016. године.
 - 22 Б. Бановић, Ж. Радић, „Директива 2016/343 Европског парламента и Савета о јачању одређених видова претпоставке невиности и права на присуство суђењу у кривичном поступку“, *Евројско законодавство*, 90-91/2025, 78.
 - 23 Устав Републике Србије, *Сл. гласник РС*, бр. 98/2006 и 115/2021.
 - 24 Законик о кривичном поступку, *Сл. гласник РС*, бр. 72/2011, 101/2011, 121/2012, 32/2013, 45/2013, 55/2014, 35/2019, 27/2021 – одлука УС и 62/2021 – одлука УС.
 - 25 Д. Тошић, „Претпоставка невиности у нашем праву и у пракси Европског суда за људска права“, *Гласник Адвокајске коморе Војводине*, 10/2012, 661.

Иако се термини „не сматра кривим“ и „сматра невиним“ разликују у језичком смислу, са становишта процесног права, међутим, реч је о истом правном положају окривљеног, с обзиром да обе формулације производе истоветне последице.²⁶ Ипак, позитивна формулација, према којој се лице сматра невиним, носи израженију симболичку вредност и ствара повољнији психолошки ефекат по окривљеног, што је и један од разлога због којег је прихваћена и у међународним правним актима.²⁷

Посебан значај унутар националног кривичног процесног законодавства има чл. 3 ст. 2 ЗКП, у којем се прописује обавеза поштовања претпоставке невиности од стране одређених субјеката. Наиме, у наведеној одредби, *exempli causa*, прецизирано је да су државни и други органи и организације, средства јавног обавештавања, удружења и јавне личности дужни да „својим јавним изјавама о окривљеном, кривичном делу и поступку не повређују права окривљеног“.²⁸ Из овакве формулације произилази да наведена обавеза постоји како за субјекте који непосредно учествују у кривичном поступку, тако и за лица која нису његови актери, али која својим јавним иступима и деловањем могу утицати на органе кривичног поступка или на формирање става јавног мњења о кривици окривљеног.²⁹

Иако наведеном одредбом ЗКП формално прописује претпоставку невиности, закључује се да она има декларативни карактер, будући да њено кршење није праћено конкретним санкцијама. Ипак, ова правна празнина делимично је превазиђена кроз инкриминацију одређених радњи које представљају повреду претпоставке невиности у Кривичном законика Републике Србије (у даљем тексту: КЗ).³⁰

Српско кривично законодавство је једно време садржало посебну инкриминацију усмерену на директну заштиту претпоставке невиности. Наиме, у чл. 33ба КЗ из 2009. године,³¹ било је прописано кривично дело недозвољеног јавног коментарисања судских одлука, које је подразумевало санкционисање давања изјава у средствима јавног информисања током судског поступка, пре правноснажности одлуке, с намером да се повреди претпоставка невиности или независност суда. За ово кривично дело била је предвиђена казна затвора до шест месеци, уз могућност изрицања новчане казне. Ипак, инкриминација је обухватала само период од покретања

26 Д. Радуловић, „Претпоставка невиности окривљеног као елемент права на правично суђење“, *Ревизија за криминологију и кривично право*, 2/2024, 101.

27 М. Шкулић (б), *Коментар Закона о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2007, 41-42.

28 Више о томе вид. у: М. Шкулић, Т. Бугарски, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, 2016, 183-184.

29 В. Делибашић, „Претпоставка невиности и медији“, *Култура јулиса*, 2018, 143.

30 Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 – исправка, 107/05 – исправка, 72/09, 111/09, 121/2012, 104/2013, 108/2014, 94/2016, 35/2019 и 94/2024.

31 Кривични законик, *Сл. гласник РС*, бр. 85/05, 88/05 – исправка, 107/05 – исправка, 72/09 и 111/09.

поступка пред судом, а не и претходне фазе поступка, што је за последицу имало неоправдано сужавање криминалне зоне.³² Уз то, било је неопходно да инкриминација буде одређенија у том смислу да судији остави мањи простор приликом утврђивања да ли је у конкретном случају постојала намера да се повреди претпоставка невиности или независност суда.³³ Иако је инкриминација имала очигледан *ratio legis*, није се примењивала у пракси, имајући у виду да није било података о покренутим кривичним поступцима нити правноснажним пресудама, иако је могуће да је било појединачних кривичних пријава.³⁴

У позитивном кривичном законодавству Републике Србије, претпоставка невиности се индиректно штити кроз кривично дело повреде тајности поступка из чл. 337 КЗ. Овим кривичним делом обухваћена су три основна и један квалификован облик, за које су предвиђене казне затвора. Први облик подразумева неовлашћено објављивање информација о судском поступку које се, сагласно закону, не смеју објавити или које су одлуком суда или другог надлежног органа проглашене за тајну. Други облик односи се на објављивање тока кривичног поступка у којем је јавност била искључена, као и објављивање одлука донетих у поступку према малолетницима, односно имена и личних података малолетника. Трећи облик обухвата неовлашћено откривање идентитета или личних података лица које је заштићено у кривичном поступку, као и података у вези са програмом заштите сведока или оштећених. Квалификовани облик овог кривичног дела постоји уколико објављивање доведе до тешких последица по заштићено лице или ако је кривични поступак био онемогућен или знатно отежан. Оваквим законским решењем претпоставка невиности добија додатну заштиту у виду кривичноправне одговорности за њено поштовање, чак и посредно у контексту заштите тајности поступка.

Поштовање претпоставке невиности у медијском простору детаљно је уређено Законом о јавном информисању и медијима,³⁵ који не само што афирмише ову уставну гаранцију, прописујући у чл. 84 ст. 2 да „нико не сме бити означен у медијима као извршилац кривичног дела нити проглашен кривим или одговорним за кривично дело пре него што правноснажна судска одлука буде донета“, већ дефинише и конкретне облике заштите у случају њене повреде. Тако, чл. 112 ст. 1 предвиђа могућност покретања парничног поступка ради утврђивања повреде, забране (поновног) објављивања, предаје записа, односно његовог уклањања или уништења

32 М. Шкулић, „Медијска суђења, „суђења“ у медијима, начело јавности и заштита приватности у кривичном поступку“, *Медији, казнено право и правосуђе* (ур. Ј. Костић, М. Магић-Бошковић), Институт за упоредно право, Институт за криминологија и социолошка истраживања, Београд, 2024, 38.

33 А. Илић, *Медији и криминалијетей – криминолошки аспект*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2017, 208.

34 М. Шкулић (2024), *op.cit.*, 38-39.

35 Закон о јавном информисању и медијима, *Сл. гласник РС*, бр. 92/2023 и 51/2025.

уколико је већ објављен. Поред тога, чл. 123 ст. 1 проширује заштиту предвиђајући право на накнаду (не)материјалне штете, независно од других правних средстава заштите, уколико је лице због незаконитог објављивања информација претрпело штету. Уз то, у циљу превенције, али и подстицања преузимања веће одговорности медијских актера, у чл. 152 ст. 1 тач. 2 предвиђена је прекршајна одговорност главног уредника медија због непоштовања претпоставке невиности, уз новчану казну у износу од 50.000 динара до 150.000 динара. Ипак, иако наведена прекршајна санкција има одређен превентивни потенцијал, њена ефективност је упитна, с обзиром на дугорочне и тешко отклоњиве последице које медијско нарушавање претпоставке невиности оставља на друштвени и лични положај окривљеног.³⁶

У прилог заштити поштовања претпоставке невиности говори и одредба чл. 9 тач. 2 Закона о слободном приступу информацијама од јавног значаја,³⁷ која прописује ограничење приступа информацијама уколико би њихово откривање могло да „угрози, омета или отежа спречавање или откривање кривичног дела, оптужење за кривично дело, вођење преткривичног или судског поступка, извршење пресуде или спровођење казне или који други правно уређени поступак или фер поступање и правично суђење“. Наведено законско решење представља додатни правни механизам заштите претпоставке невиности и сузбијања потенцијалног медијског притиска на ток и исход кривичног поступка.

Додатно, Правилником о заштити људских права у области пружања медијских услуга³⁸ у чл. 30 ст. 1 утврђена је обавеза пружаоца медијске услуге да лице против кога је покренут кривични поступак или лице у односу на које су предузете радње које претходе кривичном поступку не означава као учиниоца кривичног дела, све до доношења правноснажне осуђујуће пресуде. Посебно је значајно што се у ст. 2 истог члана прецизира да се наведена претпоставка мора поштовати „без обзира на то да ли ту претпоставку поштује други медиј чију информацију преноси“. Оваква формулација елиминира могућност избегавања одговорности позивањем на преношење већ објављених информација у другом извору, што је у медијској пракси честа појава.

Иако Кодекс новинара и новинарки Србије³⁹ не представља обавезујући правни акт, има значајну улогу у дефинисању етичких стандарда извештавања новинара. У трећем поглављу, под тач. 5, прописано је да су „новинари дужни да поштују право претпоставке невиности и да не смеју никога прогласити кривим до изрицања правноснажне судске пресуде“. Уз то, дате су и смернице које указују на додатну обавезу новинара и уредника у погледу

36 Д. Милановић, *Претпоставка невиности окривљеној у кривичном поступку*, мастер рад, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2019, 35.

37 Закон о слободном приступу информацијама од јавног значаја, *Сл. гласник РС*, бр. 120/2004, 54/2007, 104/2009, 36/2010 и 105/2021.

38 Правилник о заштити људских права у области пружања медијских услуга, *Сл. гласник РС*, бр. 43/2024.

39 *Кодекс новинара и новинарки Србије*, Савет за штампу, Београд, 2025.

заштите идентитета окривљених и назначавача позивача на наводе који нису доказани. Наведени приступ, сходно смерницама, треба да постоји чак и у случају признања окривљеног, осим када преовлада јавни интерес.

Поред кривичноправних механизма заштите, лица у односу на која је претпоставка невиности повређена, као што је већ речено, могу своја права остваривати и кроз примену института грађанског права. Самим тим, сходно чл. 199 Закона о облигационим односима (у даљем тексту: ЗОО),⁴⁰ уколико је наступила повреда права личности, суд може наложити низ мера које имају за циљ да се последице повреде отклоне или ублаже. Тако, суд може захтевати објављивање пресуде, односно исправке, повлачење изјаве којом је учињена повреда или предузимање друге радње којом се може остварити сврха која се постиже накнадом. Поред тога, посебно значајна одредба у контексту повреде претпоставке невиности је и одредба чл. 200 ЗОО, према којој ће суд, за претрпљене душевне болове због повреде части, слободе или права личности, досудити правичну новчану накнаду, независно од накнаде материјалне штете, као и у њеном одсуству, уколико процени да постоје околности случаја које то оправдавају.

5. ПРЕТПОСТАВКА НЕВИНОСТИ КРОЗ СТАНДАРДЕ И ПРАКСУ ЕСЉП

Садржину и обим претпоставке невиности, као једног од основних елемената права на правично суђење, ЕСЉП је постепено обликовао кроз своју праксу, дефинишући примењиве правне и етичке стандарде. Стога, посебна пажња усмерена је на обавезу поступања без предрасуда и предубеђења о кривици окривљеног, затим на процесно правило да је терет доказивања на тужиоцу, као и на примену начела *in dubio pro reo*, према којем ризик недоказаности мора бити у корист окривљеног.⁴¹

5.1. Поступање без предрасуда и предубеђења о кривици окривљеног

Поштовање претпоставке невиности неодвојиво је од права на незаписан и непристрасан суд из чл. 6 ст. 1 ЕКЉП. У том смислу, представници правосудне функције дужни су да се током поступка уздрже од формулација у судским одлукама или изјавама које би могле указивати на њихово унапред

40 Закон о облигационим односима, *Сл. гласник СФРЈ*, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, *Сл. гласник СРЈ*, бр. 31/93, *Сл. гласник СЦГ*, бр. 1/2003 – Уставна повеља и *Сл. гласник РС*, бр. 18/2020.

41 *Barbera, Maseque and Jabardo v. Espana*, представка бр. 10590/83, пресуда од 6. децембра 1988. године, пар. 77, стр. 27; И. Илић, *op. cit.*, 515-516.

формирано уверење о кривици окривљеног.⁴² Стога, неопходно је да се укаже поштовање према личности окривљеног, првенствено без постојања предрасуда, а са циљем да се обезбеди његова равноправност са тужиоцем.⁴³ Такав приступ захтева се у свим фазама поступка, са циљем очувања законитости судског поступка, правне сигурности и поверења јавности у целокупни правосудни систем.

У пракси ЕСЉП више пута је утврђено да се претпоставка невиности крши уколико формулације у судским одлукама или изјаве јавних званичника упућују на закључак да је окривљени крив пре него што је његова кривица утврђена у законом прописаном поступку, што је потврђено и у предмету *Матијашевић иројив Србије*.⁴⁴ Подносиоцу представке одређен је притвор због основане сумње да је извршио кривична дела која су му стављена на терет, а потом је притвор и продужен, уз образложење да је окривљени „починио кривична дела која су предмет оптужбе“. У наведеном предмету, ЕСЉП је утврдио да је окривљени проглашен кривим пре доношења осуђујуће пресуде у кривичном поступку, уз истицање да израз који је употребљен у одлуци о продужењу притвора није само „непрецизна формулација“, већ формулација која објективно нарушава једно од фундаменталних права – право на претпоставку невиности. Самим тим, у погледу избора речи као извора кршења претпоставке невиности, ЕСЉП полази од премисе да ЕКЉП штити практична и делотворна, а не теоријска и илузорна права.⁴⁵

У предмету *Lavents v. Latvia*,⁴⁶ поступајући судија, уједно и председник Округног суда, у медијима је изнео став да је тешко одредити да ли оптужени треба да буде осуђен или делимично ослобођен оптужби, додајући да сам треба да докаже суду да није крив. Оваква изјава, иако формулисана као изражавање сумње, према ЕСЉП, како је наведено у закључку пресуде, представља повреду чл. 6 ст. 2 ЕКЉП. Из наведеног произилази да су стандарди за оцену изјава судија у погледу (не)поштовања претпоставке невиности строжи него када је реч о другим јавним званичницима, имајући у виду њихову функцију, обавезу непристрасности и бројне етичке стандарде који важе и током жалбеног поступка или поступка пред Уставним судом.⁴⁷

42 У пракси ЕСЉП постоји двостепени приступ непристрасности – субјективни и објективни тест. Док се субјективни тест заснива на процени личних уверења и понашања судија, при чему се субјективна непристрасност претпоставља, објективним тестом утврђује се „да ли је конкретни судија понудио такав степен гаранција неопходан за искључење било какве легитимне сумње у погледу његове непристрасности“. *Piersack v. Belgium*, представка бр. 8692/79, пресуда од 1. октобра 1982. године, параграф 30, 12; С. Ненадић, *op. cit.*, 211-212.

43 С. Бејатовић, *Кривично ипроцесно право*, Службени гласник, Београд, 2019, 211.

44 *Matiašević v. Serbia*, представка бр. 23037/04, пресуда од 19. септембра 2006. године, пар. 45-46, 12.

45 С. Ненадић, *op. cit.*, 231.

46 *Lavents v. Latvia*, представка бр. 58442/00, пресуда од 28. фебруара 2003. године.

47 С. Ненадић, *op. cit.*, 223-224.

Допринос у даљем развоју стандарда поступања без предрасуда и предрасуда о кривици окривљеног остварен је у предмету *Alenet de Ribemont v. France*.⁴⁸ ЕСЉП је, по први пут, изричито указао да повреда претпоставке невиности не мора нужно да проистекне из судске одлуке или изјаве судије, већ може бити резултат поступања или изјава других јавних званичника.⁴⁹ У конкретном случају, након хапшења подносиоца представке, представници полиције и министар унутрашњих послова Републике Француске, одржали су конференцију за медије на којој су га јавно означили као саучесника у убиству народног посланика. ЕСЉП је утврдио повреду члана 6 ст. 2 ЕКЉП, указујући да су дате изјаве изражавале уверење у кривицу подносиоца представке пре него што је његова кривица утврђена. Такве изјаве, осим што крше право на претпоставку невиности, могу произвести низ различитих последица, међу којима је и угрожавање непристрасности суда.

5.2. Тужилац као носилац терета доказивања у поступку

У складу са максимом *ei incumbit probatio qui dicit, non qui negat*, терет доказивања лежи на ономе ко тврди, а не на ономе ко пориче.⁵⁰ То значи да је обавеза доказивања кривице окривљеног на тужилаштву, чија је процесна улога да предложи извођење одређених доказа ради утврђивања чињеница од значаја за доношење законите судске одлуке. Насупрот томе, окривљени у кривичном поступку има право, али не и обавезу да предлаже доказе у своју корист, уз прописану могућност да се брани ћутањем.⁵¹ Свако очекивање да окривљени активно доказује сопствену невиност, било изричито или имплицитно, представља кршење права на претпоставку невиности.

Изузетно су ретки случајеви у којима је ЕСЉП утврдио повреду претпоставке невиности због пребацаивања терета доказивања на окривљеног.⁵² Ипак, као пример се издваја предмет *Sapeau v. Belgium*.⁵³ Подносиоцу представке

48 *Alenet de Ribemont v. France*, представка бр. 15175/89, пресуда од 10. фебруара 1995. године.

49 С. Ovey, R. White, *The European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2006, 202, у: А. Илић, „Претпоставка невиности у светлу медијизације кривичног поступка“, *Криминал и државна реакција: феноменологија, могућности и перспективе* (ур. Л. Крон, Б. Кнежић), Институт за криминологију и социологију истраживања, Београд, 2011, 307.

50 За више вид. М. Araszkiwicz, „Ei incumbit probatio qui dicit, non ei qui negat“, *Argumenty i rozumowania prawnicze w konstytucyjnym państwie prawa: komentarz* (eds. М. Florczak-Wątor, А. Grabowski), Księgarnia Akademicka Publishing, Krakow, 2021, 1178-1190.

51 В. Димитријевић, М. Пауновић, *Људска права*, Београдски центар за људска права, Београд, 1997, 273.

52 С. Ненадић, *op. cit.*, 191. Исти закључак види и у: D. Gomien, *Short Guide to the European Court on Human Rights*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2005, 64.

53 *Sapeau v. Belgium*, представка бр. 42914/98, пресуда од 13. јануара 2005. године.

одређен је притвор, који је убрзо укинут, а поступак је окончан његовом обу- ставом. Услед наведеног, подносилац представке је покренуо поступак за накнаду штете због неоснованог лишења слободе. Међутим, захтев је одбијен уз образложење да *Sareau* није пружио доказе који би недвосмислено укази- вали на његову невиност, због чега су истражни органи имали основ да опра- вдано сматрају да је учинио дело које му се стављало на терет. ЕСЉП је у конкретном случају утврдио повреду чл. 6 ст. 2 ЕКЉП, закључивши да се наведеним образложењем подносиоцу представке фактички пребацује терет доказивања, уз већ унапред формирано уверење о његовој кривици.

Још једна одлука ЕСЉП у којој је утврђена повреда права на претпо- ставку невиности услед неправилне расподеле терета доказивања односи се на предмет *Telfner v. Austria*.⁵⁴ Подносилац представке осуђен је за иза- зивање саобраћајне незгоде у којој је једно лице задобило телесне повреде. Иако оштећени није био у могућности да идентификује возача, чак ни да прецизира да ли се ради о мушкарцу или жени, национални суд је сматрао да је за утврђивање кривице подносиоца представке довољно то што се возило, регистровано на име његове мајке, налазило испред породичне куће, да је, према запажањима полицијских службеника, најчешће користио возило и да није било сведока који би могли да потврде његово кретање у тренутку саобраћајне незгоде, уз остављање могућности и да је био под дејством алкохола. Иако је током поступка негирао извршење кривичног дела, при чему ниједан директни доказ није потврдио његову кривицу, суд је, ослањајући се на индиције, закључио да подносилац представке није успео да оповргне сумњу. Уз то, иако судови имају право да слободно оцењују доказе, у овом случају, прекорачили су то своје право тиме што су се ослањали на наводе из полицијског извештаја који су били произвољни. Самим тим, закључено је да суд не само да је произвољно вредновао инди- ректне доказе, већ је и пренео терет доказивања кривице на окривљеног, што је за последицу имало повреду права на претпоставку невиности.

5.3. Ризик недоказаности чињеница о кривичној ствари у корист окривљеног

Кривични суд је дужан да донесе ослобађајућу пресуду не само када кривица окривљеног није доказана, већ и када у току поступка остане било каква сумња у његову кривицу.⁵⁵ Реч је о примени начела *in dubio pro reo*, према коме све чињенице у погледу којих суд остане у сумњи морају бити тумачене у корист окривљеног. Наведено начело настало је у судској пракси и развијало се кроз процесну теорију,⁵⁶ имајући у виду да ни најсавесније

54 *Telfner v. Austria*, представка бр. 33501/96, пресуда од 20. марта 2001. године.

55 Д. Миловановић, *op.cit.*, 6.

56 С. Бркић, Т. Бугарски, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, Нови Сад, 2022, 43.

вођење поступка и извођење доказа не могу увек довести до потпуног разјашњења свих релевантних чињеница о кривичној ствари.⁵⁷

Веза овог процесног начела са правом на претпоставку невиности огледа се у њиховој заједничкој сврси – обезбеђивању повољнијег положаја окривљеног у кривичном поступку и спречавању осуде без потпуне доказне утемељености.⁵⁸ Док претпоставка невиности подразумева да се окривљени сматра невиним до доношења правноснажне осуђујуће пресуде, начело *in dubio pro reo* обезбеђује његову заштиту када суд остане у дилеми у погледу доказаности чињенице која је од значаја за даљи ток поступка. Стога, ако суд остане у дилеми у погледу доказаности кривице окривљеног, ослободиће га оптужбе, што значи да окривљени тако остаје невин, јер се на њега и иначе односила претпоставка невиности.⁵⁹

ЕСЉП је у својој пракси истакао да чак и најмања сумња у погледу изведених доказа, односно (не)постојања одлучних чињеница мора бити тумачена у корист окривљеног.⁶⁰ Имајући у виду да ЕСЉП није надлежан за преиспитивање правилности оцене доказа или исхода поступка пред националним судовима, у његовој судској пракси ретко се изричито утврђује повреда права на претпоставку невиности због непримене начела *in dubio pro reo*.⁶¹

Ипак, у већ анализираним предмету у овом раду, предмету *Barbera, Messegue and Jabardo v. Spain*, ЕСЉП је констатовао да је „терет доказивања на јавном тужилаштву и да свака сумња мора ићи у корист окривљеног“.⁶² Сличан приступ заузет је у предмету *Vilborg Irsa Sigurdardottir v. Iceland*,⁶³ у којем је национални суд осудио окривљеног уз образложење да из „чињеница не произилази јасно да је окривљени вероватније невин него крив“, што значи да га је осудио упркос дуготрајним сумњама у његову кривицу.⁶⁴

6. ЗАКЉУЧАК

Иако се у теорији могу издвојити различита схватања појма и правне природе претпоставке невиности, неспорна је њена основна функција – забрана прејудуцирања кривице окривљеног пре доношења правноснажне

57 М. Шкулић, *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2017, 74.

58 *Ibidem*

59 Д. Радуловић, *op.cit.*, 110.

60 В. Ђурђић, „Правна природа, садржина и поља важења претпоставке невиности“, *Европске интеграције: правда, слобода и безбедности* (ур. Ђ. Ђорђевић), Криминалистичко-полицијска академија, Фондација „Ханс Зајдел“, Београд, 2016, 56.

61 С. Ненадић, *op.cit.*, 198.

62 *Ibidem*, *Barbera, Massegue and Jabardo v. Espana*, *op.cit.*, пар. 77.

63 *Vilborg Irsa Sigurdardottir v. Iceland*, представка бр. 32451/96, пресуда од 30. маја 2000. године.

64 S. Trechsel, *Human rights in criminal proceedings*, Oxford University Press, Oxford, 2005, 174. у: С. Ненадић, *op.cit.*, 198.

осуђујуће пресуде. У прилог томе говоре и одредбе међународних и домаћих правних аката, које у основи садрже истоветне елементе и указују на обавезу поштовања претпоставке невиности током целокупног трајања кривичног поступка, односно све до његовог правноснажног окончања. Стога, претпоставка невиности представља неизоставан универзални принцип утемељен у најзначајнијим међународним актима о људским правима, као и у уставном и (под)законодавном оквиру Републике Србије.

Међутим, само њено прокламовање, без делотворних механизма заштите и адекватних санкција за њено кршење, не обезбеђује стварну заштиту положаја окривљеног. Управо се у несугласности између нормативног оквира и његове примене у судској пракси огледа кључни изазов делотворности претпоставке невиности. Стога је неопходно унапредити постојећи нормативни оквир у српском правном систему, уз посебан осврт на међусобну усклађеност законских и подзаконских аката и практичну примењивост прописаних одредби. У том смислу, ради обезбеђивања правичног суђења, потребно је унапредити постојеће кривичноправне и грађанскоправне механизме заштите, обезбедити њихову доследну примену у пракси, као и предвидети адекватне санкције за њено кршење у оквиру Закона о кривичном поступку и других релевантних прописа.

Како би се пружила потпуна заштита претпоставке невиности у националном правном систему, од суштинског је значаја не само законодавна реформа, већ и доследна примена стандарда које је у својој пракси развио ЕСЉП. Неопходно је да ти стандарди буду поштовани и доследно примењивани од тренутка покретања кривичног поступка, уз посебно поштовање правила о забрани сваког вида прејудуцирања кривице, терету доказивања који је на тужиоцу, као и примени начела *in dubio pro reo*.

На основу свега наведеног, закључује се да претпоставка невиности нема само теоријски и нормативни, већ и изразито практичан значај. Њена повреда може проузроковати тешке и често трајне последице по окривљеног чија се невиност доводи у питање, нарочито у случајевима када се поступак окончава доношењем ослобађајуће пресуде или обуставом кривичног поступка. На ширем нивоу, нарушава се интегритет правосуђа и поверење грађана у институције и правосудни систем у целини. Управо зато, поштовање и очување претпоставке невиности мора бити трајна и заједничка обавеза, како правосудних органа, тако и целокупног друштва, јер без њеног доследног поштовања није могуће обезбедити ни правично суђење ни владавину права.

ЛИТЕРАТУРА

Araszkiwicz M., „*Ei incumbit probatio qui dicit, non ei qui negat*“, *Argumenty i rozumowania prawnicze w konstytucyjnym państwie prawa: komentarz* (eds. M. Florczak-Wątor, A. Grabowski), Księgarnia Akademicka Publishing, Krakow, 2021.

- Gomien D., *Short Guide to the European Court on Human Rights*, Council of Europe Publishing, Strasbourg, 2005.
- Ovey C., White R., *The European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, Oxford, 2006.
- Trechsel S., *Human rights in criminal proceedings*, Oxford University Press, Oxford, 2005.
- Бановић Б., Радић Ж., „Директива 2016/343 Европског парламента и Савета о јачању одређених видова претпоставке невиности и права на присуство суђењу у кривичном поступку“, *Евројско законодавство*, 90-91/2025.
- Бејатовић С., *Кривично процесно право*, Службени гласник, Београд, 2019.
- Бркић С., Бугарски Т., *Кривично процесно право I*, Правни факултет у Новом Саду, Нови Сад, 2022.
- Бугарски Т., „Претпоставка невиности – садржина, обим и дејство у кривичном поступку“, *Ревија за криминологију и кривично право*, 1/2017.
- Делибашић В., „Претпоставка невиности и медији“, *Култура јолиса*, 4/2018.
- Димитријевић В., Пауновић М., *Људска права*, Београдски центар за људска права, Београд, 1997.
- Ђурђић В., „Правна природа, садржина и поља важења претпоставке невиности“, *Евројске иницијативе: правда, слобода и безбедности* (ур. Ђ. Ђорђевић), Криминалистичко-полицијска академија, Фондација „Ханс Зајдел“, Београд, 2016.
- Илић А., „Претпоставка невиности у светлу медијизације кривичног поступка“, *Криминал и државна реакција: феноменологија, моћност и перспективе* (ур. Л. Крон, Б. Кнежић), Институт за криминологију и социологију истраживања, Београд, 2011.
- Илић А., *Медији и криминалијети – криминолошки аспекти*, докторска дисертација, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2017.
- Илић И., „Право на претпоставку невиности окривљеног – између нормативног и стварног“, *Људска права између идеала и изазова садашњости* (ур. М. Крварац), Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици, Косовска Митровица, 2016.
- Јакшић А., *Евројска конвенција за заштити људских права и основних слобода: коментар*, Правни факултет Универзитета у Београду, Удружење правника Србије, Београд, 2006.
- Јекић З., Данић Р., *Кривично процесно право*, Д.Т.А. Траде, Београд, 2004.
- Кнежевић С., *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2019.
- Ковачевић М., „Кривични поступак и извештавање у медијима“, *Култура јолиса*, 28/2015.
- Лазин Ђ., „Садржина и правна природа претпоставке невиности“, *Анали Правног факултета у Београду*, 5-6/1981.
- Марјановић Ђ., „Повреда права на претпоставку невиности информацијама које су објављене на интернету“, *Зборник радова Правног факултета у Приштини*, 1/2023.

- Милановић Д., *Претпоставка невиности окривљеној у кривичном поступку*, мастер рад, Правни факултет Универзитета у Нишу, Ниш, 2019.
- Ненадић С., *Претпоставка невиности са посебним освртом на праксу Европског суда за људска права*, Службени гласник, Београд, 2021.
- Радуловић Д., „Претпоставка невиности окривљеног као елемент права на правично суђење“, *Ревија за криминологију и кривично право*, 2/2024.
- Симић-Јекић З., „Претпоставка невиности у Закону о кривичном поступку од 24. децембра 1976. године“, *Јуџословенска ревија за криминологију и кривично право*, 4/1977.
- Симовић М., Симовић В., „Претпоставка невиности у међународном праву и праву Босне и Херцеговине“, *Изазови и перспективе развоја правних система у XXI вијеку* (ур. Ж. Мирјанић), Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука, 2022.
- Тошић Д., „Претпоставка невиности у нашем праву и у пракси Европског суда за људска права“, *Гласник Адвокатске коморе Војводине*, 10/2012.
- Шкулић М., „Дејство претпоставке невиности као елемента правичног кривичног поступка“, *Правосуђе и медији*, (ур. И. Стевановић, О. Павићевић), Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2017.
- Шкулић М., *Коментар Законика о кривичном поступку*, Службени гласник, Београд, 2007.
- Шкулић М., „Медијска суђења, „суђења“ у медијима, начело јавности и заштита приватности у кривичном поступку“, *Медији, казнено право и правосуђе*, (ур. Ј. Костић, М. Матић-Бошковић), Институт за упоредно право, Институт за криминолошка и социолошка истраживања, Београд, 2024.
- Шкулић М., *Кривично процесно право*, десето измењено и допуњено издање, Правни факултет Универзитета у Београду, Београд, 2017.
- Шкулић М., Бугарски Т., *Кривично процесно право*, Правни факултет Универзитета у Новом Саду, 2016.

Maša Marković*

THE PRESUMPTION OF INNOCENCE BETWEEN THE LEGAL FRAMEWORK AND JUDICIAL PRACTICE

Summary

The presumption of innocence represents one of the fundamental principles of the rule of law and an essential procedural safeguard in criminal proceedings. This paper analyses the relationship between its normative

* Research Assistant, Institute of Criminological and Sociological Research, Belgrade; second-year PhD student at the Faculty of Law, University of Belgrade. E-mail: masa.markovic@yahoo.com, ORCID: <https://orcid.org/0009-0002-7269-629X>.

framework and its application in judicial practice, with a particular focus on the standards of the European Court of Human Rights. Using historical-legal, doctrinal-normative and comparative-legal methods, the definition and legal nature of the presumption of innocence are examined, as well as the international and national legal framework, with an emphasis on criminal and civil law mechanisms for its protection in the Republic of Serbia. Particular attention is given to the standards and case law of the European Court of Human Rights, with regard to the obligation to act without bias or prejudice, the burden of proof on the prosecution and the application of the principle „in dubio pro reo“. The paper proceeds from the hypothesis that, despite a clear normative regulation, certain inconsistencies exist in practice, indicating the need to improve protection mechanisms and guarantee a more consistent application of the standards of the European Court on Human Rights.

Keywords: presumption of innocence, legal framework, judicial practice, criminal proceedings, European Court of Human Rights